

13.2.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: Ammatillisen koulutuksen tila; Ammatilliseen koulutukseen hakeutumisen houkuttelevuuden ja työelämässä tarvittavan osaamisen turvaaminen

Viite: Lausuntopyyntö 6.2.2026, O 6/2026 vp

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN TILA

Yleinen tilannekuva ammatillisesta koulutuksesta

Ammatillinen toisen asteen koulutus on suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeinen osa, jonka tehtävänä on vastata työelämän osaamistarpeisiin, kasvattaa opiskelijoista sivistyneitä ja tasapainoisia yhteiskunnan jäseniä sekä antaa jatko-opintovalmiudet korkeakouluopintoihin ja elinikäiseen oppimiseen.

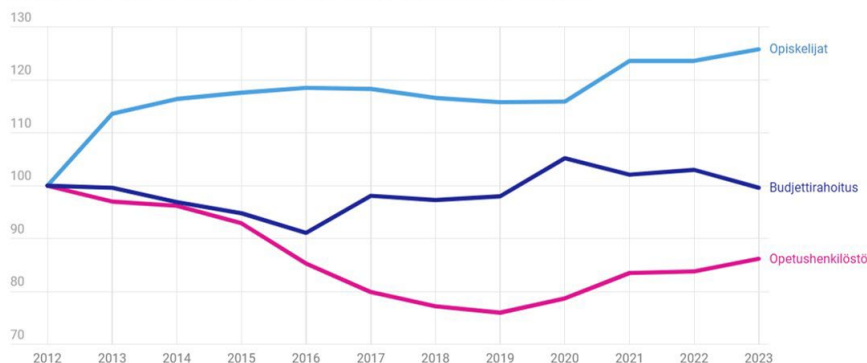
Ammatillisella koulutuksella on vahva sivistystehtävä. Ammattisivistys rakentuu sekä alakohtaisesta ammattiosaamisesta että yleissivistävistä opinnoista, jotka tukevat työelämätaitoja, jatko-opintoja ja kykyä toimia demokraattisessa yhteiskunnassa.

Ammatillisen koulutuksen nykytila ja toimintaympäristö ovat kuitenkin muuttuneet nopeasti: opiskelijaprofiili on monimuotoistunut, oppimisen tuen tarve kasvanut ja työelämän vaatimukset kasvaneet. Kuitenkaan kokonaisrahoitus sekä opetukseen ja ohjaukseen kohdennetut resurssit eivät tue riittävästi koulutuksen laatua.

Useat selvitykset osoittavat, että ammatillisen koulutuksen perustehtävä – **osaamisen, yleissivistyksen ja jatko-opintovalmiuksien turvaaminen** – ei toteudu kaikkien opiskelijoiden osalta yhdenvertaisesti.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen, opiskelijoiden ja opetushenkilöstön kehitys

Ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä on kasvanut samaan aikaan, kun opettajien määrä on pienentynyt. Sillä on väistämättä vaikutusta koulutuksen laatuun ja lähiopetuksen määrään. Kuvaajassa näkyy rahoituksen, opiskelijamäärän ja opetushenkilöstön määrän kehitys vuoteen 2012 suhteutettuna. Budjettirahoitus laskettu rahan reaaliarvolla.

Lähde: Valtion talousarviot ja Tilastokeskus • Väline: Datawrapper

13.2.2026

1 Ammatillisen koulutuksen opetuksen määrä ja laatu (ml. yleissivistävät aineet)

Lähiopetuksen määrä on riittämätön ja valtakunnallisesti liian vaihteleva – luotettavaa tietoa annetun lähiopetuksen määrästä ei ole saatavilla

Nykyinen lähiopetuksen määrä ei riitä takaamaan tutkinnon perusteissa olevien osaamistavoitteiden sekä työelämävalmiuksien saavuttamista. Pienemmät ryhmät mahdollistavat yksilöllisen ohjauksen ja tehokkaan oppimisen. Kun opetusta ja tukea on riittävästi, kaikilla opiskelijoilla on mahdollista saavuttaa tutkinnon perusteiden mukainen osaaminen, keskeyttämiset vähenevät ja läpäisyaste paranee. Lopputuloksena työelämään valmistuu osaavampia ja motivoituneempia ammattilaisia.

OAJ:n kyselyn mukaan 63 prosenttia ammatillisista opettajista kertoo lähiopetuksen vähentyneen. OAJ tilasi Opetushallitukselta tilastodatan vuosittain kerättävästä opiskelijan saamasta opetuksen määrästä. Opiskelijan HOKSiin tulee kirjata opiskelijan saama opetuksen määrä ja tieto toimitetaan Opetushallituksen tietokantaan eHOKSin kautta. Tilastodatasta selviää, että tiedot ovat puutteellisia eikä niistä saa luotettavaa tietoa. Esimerkiksi ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden (oppivelvolliset, valmistuneet) osalta **puolet tiedoista puuttuu**.

Olemassa olevan tilastodatan mukaan opetuksen kokonaismäärän keskiarvo jää alle nykyisen minimimäärän 12 h/osaamispiste. Perustutkinnon suorittaneet oppivelvolliset saivat keskimäärin opetusta 9,67 h/osaamispiste. Suurimmassa osassa tarkasteltuja tutkintoja (36/42 tutkintoa) opetuksen määrä jäi alle 12 h/osaamispiste. Alimmillaan perustutkinnossa opetuksen määrä oli keskimäärin 6,8 h/osaamispiste.

OAJ edellyttää, että ammatillisessa koulutuksessa turvataan oppivelvollisille riittävästi lähiopetusta, joka tarkoittaa vähintään 18 tuntia per osaamispiste. Asetuksessa ammatillisesta koulutuksesta on nostettava nykyinen 12 tuntia/osaamispiste 18 tuntiin. Muutos asetustekstiin on välttämätöntä perustaitojen oppimiseksi, opiskelijoiden yhdenvertaisuuden lisäämiseksi, keskeyttämisen vähentämiseksi, yhteisöllisyyden vahvistamiseksi sekä työelämä- että jatko-opintovalmiuksien vahvistamiseksi. **Riittävä lähiopetuksen määrä keventää myös opettajien eettistä kuormitusta, kun opiskelijoiden haasteisiin voidaan vastata aidosti opettamalla eikä pelkällä järjestyksen ylläpidolla.**

Laadun kehittämisen keskeisiä asioita

Opettajan vastuulla olevien opiskelijoiden määrä rajattava ja tuotava esille ryhmämuotoisen opetuksen toteuttaminen. Ammatillisen koulutuksen laatuun vaikuttavista asioista lähiopetuksen lisäämisen ohella OAJ haluaa nostaa esiin pienemmät opetusryhmät ja/tai opettajien, erityisopettajien ja opinto-ohjaajien vastuulla olevien opiskelijoiden määrän rajaamisen. Oppivelvolliset tarvitsevat varsinkin opintojensa alkutaipaleella ryhmämuotoista opettajan antamaa opetusta turvallisessa kokeilu- ja sallivassa ympäristössä.

13.2.2026

HOKSiin kirjattavien asioiden määrää rajattava. Myös HOKS-prosessia tulee selkiyttää ja keventää, jotta opettajien aikaa vapautuu opetukseen ja opiskelijoiden kohtaamiseen. Nyt siihen on kirjattava useita sellaisia tietoja, joita opiskelija ja opettaja eivät tarvitse.

Oppilaitoksessa opitut tiedot ja taidot arvioitava 1-5 numeroasteikoilla ja näyttöjen toteutustapa määriteltävä ammattialakohtaisesti. Tällä hetkellä opiskelijan arviointi tapahtuu tutkinnon osittain näyttöjen yhteydessä ja arvioinnin yhdenvertaisuutta ei voida varmistaa. Näyttöjen toteutuspaikka tulisi myös määritellä ammattialakohtaisesti, koska kaikilla aloilla tai kaikkialla Suomessa ei ole mahdollista toteuttaa kaikkia näyttöjä työelämässä. Näiden näyttöjen eli osaamisen arvioinnin lisäksi on säädettävä myös oppilaitoksessa saavutettujen tietojen ja taitojen hallinnan arviointi numeeriseksi. Nyt opiskeltavien tietojen ja taitojen hallinta oppilaitoksessa arvioidaan vain hyväksytty/hylätty periaatteella. Arvosanan 1-5 saaminen olisi motivaatiotekijä oppimiselle sekä kertoisi suuntaa työpaikkajaksolla tarvittavasta ohjaustarpeesta.

Laaditaan kansalliset laatukriteerit. Ammatilliseen koulutukseen tarvitaan kansalliset laatukriteerit, että arviointi ja saavutettu osaaminen olisi valtakunnallisesti vertailukelpoista.

Opettajilla on oltava säännöllistä täydennyskoulutusta sekä työelämäjaksot. Ammatillisen koulutuksen laadun vahvistamiseksi on mahdollistettava opettajien täydennyskoulutus ja työelämäjaksot työajalla. Koulutuksen laatua varmistaa myös kelpoisten opettajien saatavuus ja ei-kelpoisten opettajien kannustaminen pedagogisiin opintoihin.

2 Ammatillisen koulutuksen suorittaneiden jatko-opintojen mahdollisuudet ja niihin hakeutuminen

Jatko-opintokelpoisuuden, sivistyksen sekä ammatillisuuden saavuttamisen lisäksi ammatillisen koulutuksen tarkoituksena lainsäädännön mukaan on kohottaa ja ylläpitää väestön ammatillista osaamista, kehittää työ- ja elinkeinoelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä, antaa valmiuksia yrittäjyyteen ja työ- ja toimintakyvyn jatkuvaan ylläpitoon sekä tukea elinikäistä oppimista ja ammatillista kasvua.

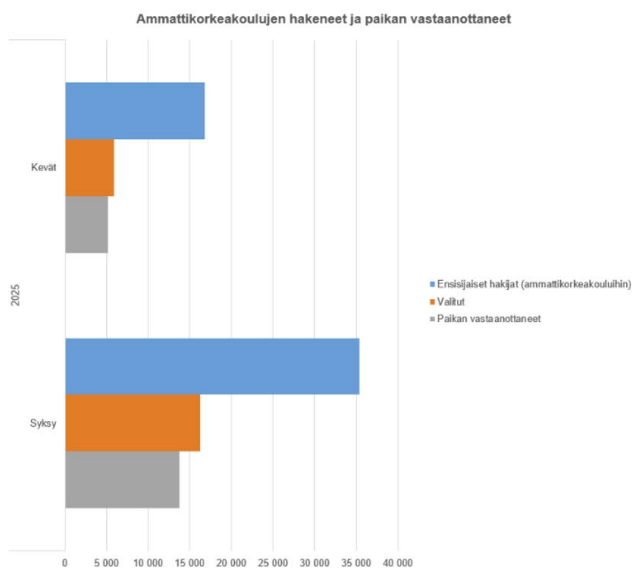
Tällä hetkellä vain pieni osa ammatillisen koulutuksen suorittaneista etenee korkeakouluun suoraan valmistuttuaan. Syitä voi olla useita. Ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien tavoitteena usein on saada ammatti, työllistyä ja mahdollisesti muuttaman työskentelyvuoden jälkeen suuntautua jatko-opintoihin. Tilastokeskuksen tiedot osoittavat, että vuoden kuluttua ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista on korkeakoulutukseen siirtynyt 11 % ja kolmen vuoden jälkeen 17 % (tilanne 2023). Lukiosta vastaavat luvut ovat vuoden päästä 53 % ja kolmen vuoden päästä 73 %. Tässä on otettava huomioon se, että oletuksena lukiosta on jatkumo suoraan korkeakouluopintoihin.

13.2.2026

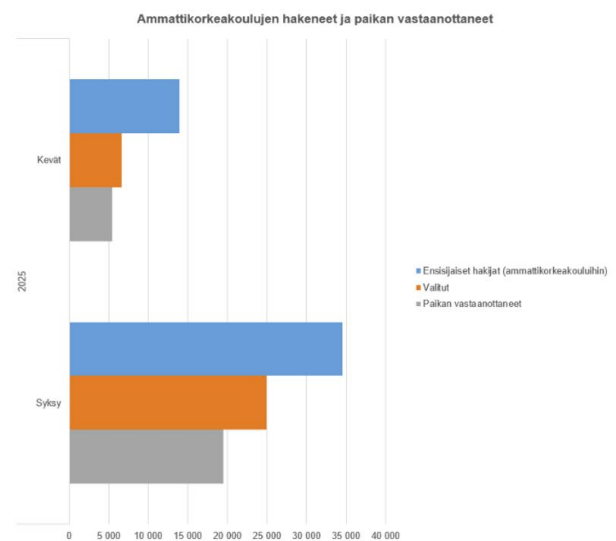
Ammatillisen koulutuksen ohjauksessa on jo huomioitu mahdollisuus hakeutua korkeakoulutukseen. Muun muassa seuraavia korkeakouluopintoihin kannustavia toimia tarjotaan ammatillisissa oppilaitoksissa. Useat koulutuksenjärjestäjät tarjoavat yhteistyössä korkeakoulujen kanssa polku- tai väyläopintoja, ammatillisen ja lukiokoulutuksen yhteistyönä järjestetään ns. kaksoistutkintoja (amatillinen ja ylioppilastutkinto) ja 13 ammattikorkeakoulua on avannut erillisväylän Taitaja-kiisoissa menestyneiden opiskelijoiden hakeutumiselle (yhteensä 360 opiskelupaikkaa). **Haasteena on vielä se, että näitä eri ammatillisen koulutuksen polkuja korkeakoulutukseen ei tuoda tarpeeksi näkyvästi esille.**

Ammatillisella taustalla korkeakouluun hakeutuvia on yhtä paljon kuin lukiosta hakeutuvia (Vipusen tiedot v. 2025), **mutta koulutukseen valittujen sekä paikan vastaanottaneiden määrä on huomattavasti pienempi kuin lukiosta valmistuneiden sisäänotto.** Korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa on huomioitava enemmän eri koulutuspolkujen tasapuolisuutta.

Pohjakoulutus: ammatillinen perustutkinto

Pohjakoulutus lukio

Lähde: Vipunen

Uusi 30 opintopisteen setelimalli.

Maksuttoman 30 opintopisteen opintosetelimallissa olisi mahdollista lisätä ammatillisen koulutuksen käyneiden ohjaamista korkeakouluun esimerkiksi rakentamalla siirtymistä edellyttävän tuen, ohjauksen ja opetuksen toimintamalli, vahvistamalla korkeakouluopintoihin tarvittavia yleisiä valmiuksia sekä kohdentamalla opintoseteleitä vahvemmin ammatillisesta valmistuneille ja ilman opiskelupaikkaa jääville.

Karvin selvityksen mukaan ammatillisesta koulutuksesta valmistuneet pärjäävät hyvin jatko-opinnoissa ja valmistuvat jopa nopeammin kuin lukioväylän kautta tulleet opiskelijat. Selvityksessä todetaan myös, että **lähes puolet ammattikorkeakouluopiskelijoista on suorittanut ammatillisen perustutkinnon.**

13.2.2026

OECD:n vertailussa Suomessa korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden nuorten aikuisten osuus (39 %) on OECD:n keskiarvoa (48 %) matalampi, mutta ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus oli lähempänä keskiarvoa. (15 %, kun OECD:n keskiarvo oli 16 %). **Neljä merkittävää vaikuttajaa tilanteeseen Suomessa ovat:**

1. Koulutusjärjestelmämme ei sisällä lyhyitä korkea-asteen tutkintoja. OECD-maissa keskimäärin 7 % nuorista aikuisista on suorittanut lyhyen korkea-asteen tutkinnon.
2. Meillä pidetään välivuotia ennen korkeakouluun siirtymistä. Suomessa korkeakoulutuksen aloitusikä keskimäärin 24 vuotta, OECD:n 22 vuotta. Suomessa välivuotia ennen opintojen aloittamista pitää 77 % uusista opiskelijoista, OECD:n keskiarvo 44 %.
3. Aloituspaikkojen raja
4. Aikuisopiskelun mahdollisuudet

3 Ammatillisen koulutuksen houkuttelevuus ja työelämässä tarvittavan osaamisen turvaaminen

Vetovoiman haasteet

Ammatillisen koulutuksen vetovoima vaihtelee mm. talouden heilahteluiden sekä median luomien mielikuvien mukaisesti. Toiselle asteelle hakeutuvien määrän jakautuminen lukion ja ammatillisen koulutuksen kesken on Suomessa kuitenkin huomattavasti tasaisempaa kuin muualla Euroopassa. Esimerkiksi vuonna 2025 ammatilliseen koulutukseen hakijoita yhteishaussa oli 38 400 ja lukioon 37 200. Koulutukseen hyväksytyjen luvut ammatilliseen 32 430 (joista perusopetuksesta suoraan 24 150) ja lukioon 33 520 (joista perusopetuksesta suoraan 32 050). Tiedot OPH:n sivuilta. Tasaisen hakeutumisen ansiosta Suomessa ei ole esimerkiksi vastaavassa mittakaavassa Englannissa nyt esille nousseita ongelmia eli ettei eri ammatteihin ole tekijöitä.

Vetovoima vaihtelee myös alueellisesti, suurissa kasvukeskuksissa ja pääkaupunkiseudulla lukio on suosittu mutta esimerkiksi tietyissä maakunnissa ammatillinen koulutus vetää selkeästi enemmän ensisijaisia hakijoita kuin lukio, mikä usein heijastaa alueen työmarkkinoiden rakennetta, koulutustarjontaa ja perinteitä hakupäätöksissä. Paikallisella ohjauksella, talouden rakennemuutoksilla ja työpaikkamahdollisuuksilla on roolinsa ammatillisen koulutuksen houkuttelevuudessa.

On syytä myös korostaa, että ammatillisen koulutuksen käyneet ovat niitä, jotka perustavat yrityksiä sekä jäävät alueelle.

13.2.2026

Vetovoiman ja osaamisen turvaaminen

OAJ on huolestunut alueellisista eroista koulutuksen laadussa. Rahoitusleikkausten seurauksena opetuksen ja ohjauksen määrä on vähentynyt ja yksittäisten opettajien työkuorma on lisääntynyt. Perusopetuksesta tulevien opiskelijoiden perustaidot, elämänhallinta ja vuorovaikutustaidot ovat heikentyneet. Tarve opinto-ohjaukselle, matkan kynnyksen tuelle ja erityiselle tuelle on kasvanut ja suurempi osa tuen tarvitsijoista ohjautuu ammatillisen koulutuksen pariin. **Nykyiset resurssit eivät riitä vastaamaan tähän todellisuuteen. Työelämästä kuuluu huoli valmistuvien osaamisesta sekä siitä, että opetusta ja ohjausta ei voi liiaksi säilyttää työpai-koille.**

Ratkaisuna tähän OAJ ehdottaa

- 1) **Lähiopetuksen lisäämistä**, jolloin opiskelijat saavat jo oppilaitoksessa riittävät perusvalmiudet ennen työpaikoille siirtymistä. OAJ edellyttää, että ammatillisessa koulutuksessa turvataan oppivelvollisille riittävästi lähiopetusta (**vähintään 18 tuntia per osaamispiste**). Tämä on välttämätöntä perustaitojen oppimiseksi, kädentaitojen kehittymiseksi, yhteisöllisyyden vahvistamiseksi ja jatko-opintovalmiuksien saavuttamiseksi. Kun opetusta ja tukea on riittävästi, kaikilla opiskelijoilla on mahdollista saavuttaa tutkinnon perusteiden mukainen osaaminen, keskeyttämiset vähenevät ja läpäisyaste paranee. Riittävä määrä lähiopetusta ja oppimisen tukea on turvattava myös aikuisopiskelijoille.
- 2) **Yhdenvertaisen laadun varmistamiseksi tarvitaan kansalliset laatukriteerit**. Laadun valtakunnallinen ohjaus ja selkeät kriteerit varmistavat, että jokaisella opiskelijalla on samat mahdollisuudet riippumatta asuinpaikasta tai oppilaitoksesta.
- 3) Näyttöjen arvioinnin lisäksi **erikseen on arvioitava numeerisesti myös oppimisen ja ammattialan teoretiedon hallintaa**, tällöin koko koulutusketjun uskottavuus vahvistuu.
- 4) Opettajille aikaa ylläpitää tiivistä yhteistyötä työelämän kanssa. **Työelämäjaksojen säännöllinen sijoittaminen opettajien työsuunnitelmiin** (esimerkiksi parin vuoden välein) vahvistaa ja uudistaa opettajien osaamista.
- 5) **Riittävä rahoitus ja sen korvamerkintä opetukseen, koska nykyisin noin puolet ammatillisen koulutuksen rahoituksesta ei kohdennu opetukseen**
- 6) **HOKS pitää palauttaa oppimista ohjaavaksi työkaluksi**. HOKSin keventäminen ja hallinnollisten prosessien virtaviivaistaminen vapauttavat opettajien työaikaa perustoimintaan: opettamiseen, ohjaukseen, opiskelijoiden kohtaamiseen ja yhteistyöhön työelämän kanssa. Vahva yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa opiskeluholloissa on koko yhteisön hyvinvoinnin edellytys. Kun tuki toimii ja opintopolut etenevät, opiskelijat kiinnittyvät

13.2.2026

paremmin opintoihin ja löytävät paikkansa työelämässä. Syrjäytymisen riski pienenee ja mielenterveysongelmien kustannukset laskevat

Nämä toimet tukevat sekä opettajien että opiskelijoiden hyvinvointia ja tekevät ammatillisista oppilaitoksista entistä vetovoimaisempia opiskelu- ja työpaikkoja.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Eira Bani
johtava erityisasiantuntija